

Lyngby Kirke

Sommerhøjskole 2009

Betragtninger ved 1. morgensang af

Jørgen Demant

Grænsen

Temaet for dette års sommerhøjskole er 'Det grænseløse'.

Den egentlige velkomst får I senere.

Her ved de tre morgensange vil jeg overveje forholdet mellem grænsen og det grænseløse ud fra den bibelske sammenhæng. Hvorledes bliver der i Bibelen talt om menneskets forhold til det begrænsede og det ubegrænsede liv. Menneskets forhold til dets endelighed og uendelighed. Til grænsen og det grænseløse.

I dag skal det handle om synet på verden. Om befrielsen ved at leve i en verden, der har sine grænser.

"I begyndelsen skabte Gud himlen og jorden.

Jorden var dengang tomhed og øde, der var mørke over urdybet, og Guds ånd svævede over vandene.

Gud sagde: "Der skal være lys!" Og der blev lys. Gud så, at lyset var godt, og Gud skilte lyset fra mørket. Gud kaldte lyset dag, og mørket kaldte han nat. Så blev det aften, og det blev morgen, første dag"

Der findes 2 skabelsesberetninger. Den anden handler om Gud og mennesker: Paradisets have, om Adam og Eva.

Men den første skabelsesberetning (Præsteskriftet) handler om Gud og verden, som jeg lige har citeret.

Den handler dybest set om, hvorledes Gud skaber orden i kaos. Det er **visdomslærens ordenstænkning**, der er formuleret her.

De mellemøstlige religioners skabelsesmyter, inkl. den græske, handler om forholdet mellem kaos og kosmos, mellem det grænseløse (det amorfe) og det begrænsede/selvbegrænsede (morfologi). Hvor det i flere andre mellemøstlige religioner, inkl. den græske, handler om en kamp mellem to magter – ofte en kvindelig og mandlig magt, så er den jødiske og dermed kristelige skabelsesakt udtryk for en kærlighedshandling, en ordningshandling.

Jorden var i begyndelsen tomhed og øde. Et *'tohu-wa-bohu'*: tomhed og øde, mørke over et urdyb. Før Gud greb ind. Gud griber ind med sin ånd. Og denne indgriben er udtryk for en Gud, der vil orden og hensigtsmæssighed i verden. Der er et oppe-nede, et henne-ude. M.a.o.: Skabelse: der sættes grænser i verden mellem tingene.

Der sker en adskillellesproces, en udskillellesproces, således at verden får kontur, skikkelse, form. For uden konturer kan vi ikke skelne. Uden skikkelse er verden ikke til at få hold på. Uden form kan vi ikke gribe indholdet.

Skabelsesfortællingen er fortællingen om vores verden, der får form, skikkelse og kontur, så vi kan gebærde os i verden. Så vi har retning, orientering.

Det begynder med lyset. **Uden lys ingen retning.** Der er de to store lamper – solen og månen – der er et lys om dagen og eet om natten. Og der er mørke og lys. Der er dag og nat. Vi lever altså som mennesker i to vigtige dimensioner: LYS-MØRKE. Og med disse vigtige forskelle er også sat en anden struktur ind i verden, nemlig TIDEN. Der er forskel på dage, år, hverdag og festtid. Mennesket er begrænset af tid. Er ikke et evigheds-væsen. Mennesket har som et vilkår at skulle leve spænding mellem rytme og udvikling. På den ene side kommer tiden igen. Som året går i ring – med forår, sommer, efterår, vinter. Mennesket er indlejret i naturens cirkulære bevægelse. Mennesket har biologi tilfælles med planten og dyret.

På den anden side har mennesket en tid: En tid til at fødes og en tid til at dø. Mennesket begrænset af sin endelighed. Det er underlagt tidens skæbne.

En yderligere selvbegrænsning, som sker i skabelsesprocessen: **Gud er på afstand af mennesket.** Gud er i himlen, mennesket på jorden. Gud er skaberens herre, og dermed uden for verden, og mennesket bliver placeret på jorden, i verden. Begrænsningen ligger i, at der er **AFSTAND**.

Men så kommer afsnittet om det grænseløse: Gud sagde: *”Lad os skabe mennesker i vort billede, så de ligner os. De skal herske over havets fisk, himlens fugle, kvæget og alle de vilde dyr og alle krybdyr, der kryber på jorden”*

Mennesket er fjernt fra Gud, men samtidig tæt på Gud. **Der er afstand og nærhed.** En afstand, som sætter en begrænsning i mennesket: Jeg er ikke Gud. Og samtidig en nærhed til Gud: Jeg er et aftryk af det guddommelige: Jeg har magt, jeg har ånd, jeg har frihed. Mennesket er på den ene side begrænset til naturen – at være ligestillet med abekatten – og hævet over naturen: det har en særstilling ved at have en magt, en frihed i forhold til naturen. Jeg er natur – et stykke biologi – men jeg er også et stykke kultur: jeg kan hæve mig over naturen. Og jeg har fået en skaberevne, en kreativ evne, som hæver mig over abekatten. Skabelsesprojektet sætter grænser og giver mulighed for at overskride grænser.

Og ikke så snart er forholdet mellem Gud og menneske, mellem dyrene og planterne og menneske sat, så bliver endelig ordenen for forholdet mellem menneske og menneske sat:

Gud skabte mennesket i sit billede; i guds billede skabte han det, som mand og kvinde skabte han dem: "Bliv frugtbare og talrige, opfyld jorden, og underlæg Jer den"

Begrænsningen er selvbegrænsning: Vi er skabt som kønnede væsener, der lever i relation til hinanden. Mennesket er begrænset til at leve i **FORHOLD til hinanden.** Vi er ikke jeg-væsener, men du-væsener. Jeg er ikke en ø, men lever i forhold til et fastland. Og i denne relation kan der være en himmel og et helvede. Det er begrænsningen. Eller nåden.

Og efter hele denne ordning af verden kunne vor Herre trænge til hvile... *"På den syvende dag var Gud færdig med det arbejde, han havde udført, og på den syvende dag hvilede han efter alt det arbejde."*

Efter hver arbejdsdag udtrykkes det refrænagtigt: *"Gud så, at det var såre godt!"*

At verden får skikkelse, form og kontur i forhold til et underliggende skvulpende kaos, **det er GODT!** Begrænsningen af verden forstået som dette, at verden får en struktur. Den får en arkitektur. Det er godt. Det vil sige, at det er der mening i.

I selv udtrykket *"det er såre godt"* ligger en bekendelseshandling: at man kan leve i en verden, som ikke er grænseløs og amorf; Som er uden oppe-nede, hjemme-ude. Nej, verden er indrettet med orden. Og det er grundlæggende en god orden. Der er mening, retning og skønhed i denne orden.

At mennesket er begrænset af 'tid', 'afstand-nærhed', 'frihed og magt', af at leve i 'relationer', af 'hvile' – er en nåde, en godhed. For den betyder på den ene side, at mennesket kan leve beroliget og afslappet, på den anden side leve med ansvar og opmærksomhed.

Skabelsestro er på den måde en slags selvbegrænsningens kunst¹. Man bliver som menneske klar over tilværelsens porøse status. Jeg deler vilkår med planten og dyret, der skal dø. Liv er ikke ubegrænset liv. Det kalder på opmærksomhed, ansvar og kærlighed til det liv, som findes. Men skabelsestro er også selvbekræftelsens kunst². Hvert enkelt menneske er ud af Guds vilje. Vi har en særlig værdi. En særlig status: vi har inden for begrænsethedens liv fået frihed, magt og ånd til at kunne folde os ud.

At være af Guds ånd er at være en del af livsprocesserne, af skabelsesprocesserne: at have fået evne, kapacitet og kreativitet til at folde os ud inden for rammerne af den orden. Ja være med til at opretholde orden i verden.

Jørgen Demant

Kongens Lyngby

Onsdag den 24. juni 2009

¹ Tid og evighed, Niels Henrik Gregersen m.fl., forlaget Anis, 1995.

² ibid.